

Prierezové témy

Rýchlo sa meniaci realita súčasnej globalizovanej spoločnosti, s novými technológiami a sociálnymi zmenami ovplyvňuje postoje, hodnotový systém žiakov a ich konanie. Táto skutočnosť sa musí odraziť aj vo vzdelávaní. Vhodným prostriedkom na to sú prierezové témy, ktoré sa svojím obsahom a výchovným zameraním premietajú do vymedzených vzdelávacích oblastí, dopĺňajú ich, prepájajú ich obsah s aktuálnym dianím v spoločnosti, s každodennou žitou skúsenosťou žiaka a konkrétnej triedy. V tomto zmysle prierezové témy priaznivo ovplyvňujú proces utvárania a rozvíjania funkčných kompetencií žiakov.

Prierezové témy sa môžu realizovať ako súčasť učebného obsahu vyučovacích predmetov alebo prostredníctvom samostatných projektov, seminárov, vyučovacích blokov, kurzov a pod. Súčasne prierezové témy môžu tvoriť samostatný vyučovací predmet z rámca voliteľných (disponibilných) hodín. Obidve formy sa môžu aj ľubovoľne kombinovať. Účinnosť pôsobenia prierezových tém sa môže zvýšiť relevantnými mimoškolskými aktivitami.

V primárnom vzdelávaní majú prierezový charakter nasledujúce témy:

1. Osobnostný a sociálny rozvoj,
2. Výchova k manželstvu a rodičovstvu,
3. Environmentálna výchova,
4. Mediálna výchova,
5. Multikultúrna výchova,
6. Regionálna výchova a ľudová kultúra,
7. Dopravná výchova - výchova k bezpečnosti v cestnej premávke,
8. Ochrana života a zdravia.

V rámci nižšieho stredného vzdelávania majú prierezový charakter tieto témy:

1. Osobnostný a sociálny rozvoj,
2. Výchova k manželstvu a rodičovstvu,
3. Environmentálna výchova,
4. Mediálna výchova,
5. Multikultúrna výchova,
6. Ochrana života a zdravia.

Osobnostný a sociálny rozvoj - OSR

Prierezové témy predstavujú vzdelávacie výzvy zvyrazňujúce sociálny kontext. Prostredníctvom nich sa naplňajú výzvy odrážajúce potreby, hodnoty a smerovanie života súčasnej spoločnosti. Ciele prierezových tém môžu byť integrované prostredníctvom obsahu alebo aj metód do každého predmetu alebo oblasti vzdelávania a tiež mimo vyučovacích aktivít. Zároveň sa prejavujú aj v celkovej kultúre školy.

Prierezová téma „Osobnostný a sociálny rozvoj (OSR)“ sa prelína celým vzdelávaním. Jej cieľom je prispieť ku komplexnému osobnostnému rastu žiaka a rozvoju jeho životných zručností. Uplatňovaním tejto prierezovej témy sa vytvára prostredie pre podporu individuality a zdravého sebavedomia žiaka na jednej strane a rozvoj zmyslu pre spoločnosť založenej na rovnosti a tolerancii na druhej strane.

Cieľom jej uplatňovania je nasmerovať žiakov k:

- ✓ porozumeniu sebe a iným,
- ✓ získavaniu pozitívneho postoja k sebe a druhým,
- ✓ zvládaniu vlastného správania,
- ✓ formovaniu dobrých medziľudských vzťahov v triede i mimo nej,
- ✓ rozvíjaniu základných zručností komunikácie a vzájomnej spolupráce,
- ✓ získaniu základných sociálnych zručností pre riešenie rôznych situácií,
- ✓ akceptácii rôznych typov ľudí, názorov, prístupov k riešeniu problémov,
- ✓ uplatňovaniu základných princípov zdravého životného štýlu a nerizikového správania v každodennom živote.

Očakávaný výstup - profil

Žiak:

- ✓ chápe svoj telesný, psychologický a sociálny vývin a svoju jedinečnosť ako individuality,
- ✓ dokáže vyhodnotiť etiku svojho správania a konania a posúdiť, čo je dobré a zlé, čo prejaví v regulácii svojho správania,
- ✓ využíva nadobudnuté sociálne zručnosti v svojich rôznych životných situáciách,
- ✓ uplatňuje svoje práva a snaží sa rešpektovať aj práva ostatných,
- ✓ pozná svoj individuálny štýl učenia a dokáže ho využiť na rozvoj svojho vzdelanostného potenciálu,
- ✓ vie pracovať ako aktívny člen skupiny a akceptuje pravidlá skupinovej práce,
- ✓ uprednostňuje predchádzanie problémov a konfliktov alebo je pripravený nájsť možnosti ich vhodného riešenia,
- ✓ uvedomuje si dôležitosť a nadobudol predpoklady pre uprednostňovanie zodpovedného prístupu k svojmu zdraviu a zdraviu iných ľudí.

Základný obsah:

- ✓ faktory ovplyvňujúce telesný, psychologický a sociálny vývin,
- ✓ spravodlivosť a rovnosť v spoločnosti,
- ✓ mravné normy v správaní a myslení,
- ✓ učebné štýly a dlhodobý cieľavedomý seba rozvoj,
- ✓ práva, povinnosti, zodpovednosť v skupine, rôzne typy spolupráce, pravidlá,
- ✓ faktory zdravého životného štýlu, prevencia problémového a rizikového správania.

Význam prierezovej témy

Prierezovou témou osobnostný a sociálny rozvoj sa napomáha rozvíjaniu ľudského potenciálu žiakov, poskytuje im základné podklady pre rozhodnutie k plnohodnotnému a zodpovednému životu. Znamená to nielen akademický rozvoj žiakov, ale aj rozvíjanie osobných a sociálnych spôsobilostí, ktoré spätne akademický rozvoj podporujú. Rozvíja u žiakov sebaopoznávanie, sebaúctu, sebadôveru a s tým spojené prevzatie zodpovednosti za svoje konanie, osobný život a seba vzdelávanie. Umožní žiakom rozmýšľať o sebe (sebareflexia), o svojom živote, vzťahoch s ľuďmi (reflexia), svojom živote a smerovaní. Orientuje ich uplatňovať svoje práva, ale aj rešpektovať názory, potreby a práva ostatných. Znalosti a zručnosti získané v rámci tejto prierezovej témy žiakom pomáhajú reagovať aj na morálne, sociálne a socio-kultúrne otázky. Pomáha žiakom udržať si maximum osobnostnej stability, pestovať si kvalitné medziľudské vzťahy, čeliť možným rizikám a starať sa o svoje psychosomatické zdravie. Táto prierezová téma rozvíja sociálne zručnosti a etické predpoklady potrebné pre život a spoluprácu v aktuálnej skupine a tiež v širšom ľudskom spoločenstve. Pri správnom uplatňovaní významne prispieva k dobrej sociálnej klíme školy a dobrým vzťahom medzi pedagógmi a žiakmi.

Metódy realizácie

Prierezová téma osobnostný a sociálny rozvoj vytvára priestor pre uplatnenie medzi predmetových vzťahov a aktivizujúcich participantových vyučovacích metód, ako sú projektová, kooperatívna a problémová metóda. Môže sa napríklad realizovať prostredníctvom modelových situácií, diskusií, hier a iných interaktívnych metód, pričom pedagógovia môžu využívať i pomoc iných odborníkov. Škola má na výber viaceré formy jej realizácie - buď integrované v rámci jednotlivých povinných predmetov alebo formou voliteľného predmetu. Veľmi prospešná je aj forma kurzu alebo iná cieľená mimo vyučovacia aktivita (aj triednická hodina).

Dôležité však je, aby sa vždy realizovala prakticky, berúc do úvahy psychosociálne a vývinové charakteristiky žiakov a so zreteľom na ich aktuálne problémy a každodenný život. Kľúčovým výchovno-vzdelávacím momentom je rozvíjanie osobnostných a sociálnych kompetencií žiakov, tzn. že „učivom“ je tu samotný žiak, resp. skupina žiakov (trieda) a interakcie medzi nimi v bežných každodenných situáciách. Tento fakt si vyžaduje od pedagóga cieľený a citlivý prístup, vysokú dávku empatie a trpezlivosti.

Príklady integrácie prierezovej témy do vybraných vzdelávacích oblastí

Jazyk a komunikácia – rozvoj sociálnych zručností v oblasti komunikácie, verbálna a neverbálna komunikácia, komunikácia v každodennom živote, prezentácia.

Ciele: žiak dokáže:

- ✓ primerane komunikovať v rôznorodých situáciách svojho života a brať do úvahy i špecifiká a význam neverbálnej komunikácie,
- ✓ komunikovať v skupine – aktívne počúvať, prijímať a odovzdávať spätnú väzbu a adekvátne sa vyjadrovať,
- ✓ prezentovať a prezentovať sa - analyzovať vlastné komunikačné problémy a riešiť ich sám alebo s pomocou iných.

Človek a spoločnosť – vnímanie samého seba, sebaopoznanie, sebareflexia, seba rozvoj, seba motivácia, auto regulácia, psychohygiena, jedinec a skupina, jedinec a spoločnosť, komunikácia a medziľudské vzťahy, vzťah ku spoločnosti, zásady ľudského spolužitia, jedinec

a problémy spoločnosti (napr. ľudia v núdzi), sociálna spravodlivosť, sociálnopatologické javy v spoločnosti.

Ciele: žiak dokáže:

- ✓ rozpoznať svoje silné a slabé stránky, stanoviť si ciele a priority v súlade so svojimi reálnymi schopnosťami, záujmami a potrebami,
- ✓ efektívne využívať svoj pracovný aj voľný čas, plánovať si aktuálne činnosti a uvažovať o plánoch do budúcnosti,
- ✓ analyzovať obmedzujúce negatívne emócie (strach, tréma) a využiť nadobudnuté poznatky na ich prekonávanie,
- ✓ akceptovať dôležitosť každej roly a presadenia sa v skupine a tiež prijať pravidlá práce v skupine,
- ✓ cielene komunikovať, analyzovať komunikačné problémy, prijať obojsmerné zásady konštruktívnej kritiky (bez zraňovania) a konsenzu,
- ✓ rozpoznať nátlak skupiny a vlastné ohrozenie, odolávať tlaku skupiny, vyhľadať pomoc,
- ✓ uvažovať o dôsledkoch vlastného správania a konania,
- ✓ rozpoznať prejavy sociálneho násillia a nespravodlivosti,
- ✓ formulovať problémy spojené so sociálno-patologickými javmi v spoločnosti a uprednostniť odmietavý postoj k nim vo svojom správaní.

Človek a hodnoty - moje predstavy o hodnotách (dôležité, menej dôležité, nebezpečné pre mňa), ja a predsudky, podobnosti a odlišnosti ľudí, vzťahy medzi nimi, ja a moje potreby v rámci spoločnosti, môj vzťah k štúdiu, práca ako hodnota, plánovanie realistických cieľov, moje vlastné práva, moja spotreba (hospodárenie s peniazmi), svet práce a povolání.

Ciele: žiak dokáže:

- ✓ zväžiť svoje potreby, svoje silné a slabé stránky a možnosti svojho rozvoja,
- ✓ rozmýšľať o sociálnych a morálnych dilemách a zaujať k nim postoj,
- ✓ akceptovať stanovisko zodpovednosti širšej spoločnosti a seba samého ako spotrebiteľa za dopad na životné prostredie a iných ľudí,
- ✓ uplatniť svoj rozpoznaný učebný štýl pri plánovaní a riadení svojho vlastného učenia,
- ✓ vyhodnotiť svoje predstavy a želania o budúcom povolaní s reálnymi požiadavkami a prispôbiť tomu svoje rozhodnutia,
- ✓ orientovať sa vo svete povolání,
- ✓ uplatniť poznatky o svojich právach a práva iných, akceptovať inakosť a odlišné kultúry.

Zdravie a pohyb – zdravý životný štýl, psychohygiena, odolnosť voči záťažovým situáciám.

Ciele: žiak dokáže:

- ✓ vyhodnotiť primerané a neprimerané reakcie na záťažové situácie,
- ✓ uprednostniť nadobudnuté zásady zdravého životného štýlu vo svojom správaní a konaní,
- ✓ zväžiť význam rôznych relaxačných techník a podľa možnosti a potreby ich využívať,
- ✓ uplatňovať získané životné zručnosti a prijaté pravidlá pri pohybových a športových činnostiach.

Tematický celok

1. Osobnostný rozvoj

Učivo

- 1.1 Rozvoj poznávacích schopností
- 1.2 Sebapoznatie a seba prijatie
- 1.3 Seba regulácia a seba organizácia
- 1.4 Psychohygiena
- 1.5 Kreativita

Tematický celok

2. Sociálny rozvoj

Učivo

- 2.1 Spoznávanie ľudí
- 2.2 Medzil'udské vzťahy
- 2.3 Komunikácia
- 2.4 Kooperácia a kompetencia

Tematický celok

3. Morálny rozvoj

Učivo

- 3.1 Riešenie problémov a rozhodovanie
- 3.2 Hodnoty, postoje, praktická etika

Výchova k manželstvu a rodičovstvu

ISCED 1

Dôležitou súčasťou osobnostného rozvoja žiakov na 1. stupni je príprava na zodpovedné medziľudské vzťahy, manželstvo a rodičovstvo. Prierezová téma Výchova k manželstvu a rodičovstvu je zameraná na utváranie základných vedomostí a zodpovedných postojov v oblasti partnerských vzťahov a rodičovstva v súlade s vedeckými poznatkami a etickými normami. Pri realizácii tém je nevyhnutné vychádzať zo životnej reality žiakov v konkrétnej triede, ich veku, zrelosti, vývinového štádia. Podmienkou je taktný a citlivý prístup pedagóga. Škola môže využiť aj pomoc alebo služby relevantných odborníkov.

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby (si) žiak:

- ✓ osvojil základné poznatky o biologických, psychických a sociálnych zmenách, ktoré ovplyvňujú vývin jeho osobnosti v súčasnosti i v budúcnosti,
- ✓ získal základné predpoklady pre zodpovedné rozhodnutia v oblasti medziľudských vzťahov,
- ✓ uprednostňoval základné princípy zdravého životného štýlu a nerizikového správania vo svojom (každodennom) živote.

ISCED 2

Dôležitou súčasťou osobnostného rozvoja žiakov je príprava na zodpovedné partnerské vzťahy, manželstvo a rodičovstvo. Prierezová téma Výchova k manželstvu a rodičovstvu je zameraná na utváranie základných vedomostí a zodpovedných postojov v oblasti partnerských vzťahov a rodičovstva v súlade s vedeckými poznatkami a etickými normami. Pri realizácii témy je nevyhnutné vychádzať zo životnej reality žiakov v konkrétnej triede, ich veku, zrelosti, vývinového štádia. Podmienkou je taktný a citlivý prístup pedagóga. Škola môže využiť aj pomoc alebo služby relevantných odborníkov.

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby (si) žiak: osvojil základné poznatky o biologických, psychických a sociálnych zmenách, ktoré ovplyvňujú vývin jeho osobnosti v súčasnosti i v budúcnosti;

Učivo - Osobnostný rozvoj žiaka

Žiak získal základné predpoklady pre zodpovedné rozhodnutia v oblasti partnerských vzťahov, manželstva a rodičovstva.

Učivo - Príprava na partnerstvo, manželstvo a rodičovstvo

Žiak si osvojil zásady bezpečného správania a porozumel rizikám v oblasti sexuality.

Učivo - Asertívne správanie

Žiak vie uprednostňovať základné princípy zdravého životného štýlu a nerizikového správania vo svojom (každodennom) živote.

Environmentálna výchova

ISCED1

Environmentálna výchova sa ako prierezová téma prelína všetkými predmetmi, ale najmä prvoukou, prírodovedou, vlastivedou, pracovným vyučovaním, etickou výchovou. Umožňuje žiakom získať vedomosti, zručnosti, postoje a návyky k ochrane a zlepšovaniu životného prostredia, ktoré sú dôležité pre trvalo udržateľný život na Zemi. Vedie ich na veku primeranej úrovni ku komplexnému pochopeniu vzájomných vzťahov človeka, organizmov a životného prostredia. Dôležité je, aby žiaci získali vedomosti, ale aj zručnosti, ktorými môžu pomáhať životnému prostrediu jednoduchými (primeranými a vhodnými) činnosťami – chrániť rastliny, mať kladný vzťah k domácim zvieratám a pod.

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby (si) žiak osvojil, rozpoznal, poznal:

1. základné pravidlá a zručnosti pre správanie sa v prírode s ohľadom na organizmy a ich životné prostredie,
2. hlavné zmeny vo svojom okolí na základe pozorovania prírody,
3. hlavné charakteristiky rôznych druhov životného prostredia,
4. konkrétne možnosti smerujúce k ochrane a zlepšeniu svojho životného prostredia,
5. zveľaďovanie životného prostredia školy a jej okolia,
6. šetrenie k prírodným zdrojom, uskromnenie sa v spotrebe, nezaťažovanie životného prostredia.

ISCED 2

Environmentálna výchova umožňuje žiakom získať vedomosti, zručnosti, postoje a návyky k ochrane a zlepšovaniu životného prostredia dôležitého pre trvalo udržateľný život na Zemi. Vedie žiakov ku komplexnému pochopeniu vzájomných vzťahov človeka, organizmov a životného prostredia, kde sú prepojené aspekty ekologické, ekonomické a sociálne.

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby žiak rešpektoval, rozpoznal poznal, získal, rozlišoval:

7. základné pravidlá správania sa v prírode s ohľadom na organizmy a ich životné prostredie,
8. zmeny v prírode a vo svojom okolí,
9. možnosti ochrany a zlepšenia životného prostredia, podieľanie sa na aktivitách (školy) smerujúcich k ochrane a zlepšovaniu životného prostredia širšieho okolia (školy, obce...),
10. získavanie informácií o zásahoch človeka do životného prostredia a vyhodnotenie ich dôsledkov v lokálnych a globálnych súvislostiach,
11. technológie a výrobky šetrné k životnému prostrediu,
12. šetrné sa správanie k prírodným zdrojom,
13. aktívne sa podieľanie na eliminácii znečistenia životného prostredia.

Mediálna výchova - MDV

Médiá predstavujú významný faktor, ktorý vplýva na vývin osobnosti a socializáciu detí. Stali sa integrálnou súčasťou ich života, pričom si neuvedomujú dostatočne ich vplyv. Hlavným cieľom Mediálnej výchovy je položiť základy mediálnej gramotnosti žiakov a postupne zvyšovať úroveň schopností kriticky prijímať, analyzovať, hodnotiť a komunikovať širokú škálu mediálnych obsahov. Mediálna výchova dáva žiakom príležitosť a priestor na základnú orientáciu v mediálnom svete, osvojenie si stratégií zaobchádzania s rôznymi druhmi médií, ako aj osvojenie si kritického a bezpečného prístupu pri ich využívaní na veku primeranej úrovni. Dôležitou úlohou mediálnej výchovy na 1. stupni je vychádzať z bezprostredných skúseností žiakov s médiami a vytvoriť pre žiakov príležitosti na ich spracovanie.

Mediálnu výchovu ako prierezovú tému možno zaradiť do ŠkVP aj ako alternatívnu formu vyučovania (kurz, seminár, projekt, krúžok)

Ciele mediálnej výchovy na 1. stupni ZŠ

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby (si) žiak:

- ✓ uvedomil význam a vplyv médií vo svojom živote a v spoločnosti,
- ✓ pochopil a rozlíšil pozitíva a negatíva využívania, vplyvu médií a ich produktov,
- ✓ osvojil zodpovedný prístup pri využívaní médií na komunikáciu a vytváranie vlastných mediálnych produktov,
- ✓ nadobudol základy zručností potrebných na využívanie médií.

Tematické okruhy

1. Sme súčasťou mediálneho publika - (každého z nás sa médiá týkajú) mediálny priemysel, vplyv politických a ekonomických záujmov na fungovanie médií.
2. Čo je médium - druhy médií a masmédií (printové – noviny, časopisy, elektronické - televízia, rozhlas, digitálne), história médií a filmu na pozadí spoločensko-politických udalostí.
3. Čo je reklama? - reklama, druhy reklamy, ciele reklamy, podstatné znaky reklamy, vývoj mediálnej oblasti na Slovensku,
4. Môj obľúbený (rozprávkový) hrdina - filmová rozprávka, jej podstatné znaky, charakteristika, mediálna tvorba - žánre, formy,
5. Ja a počítač (internet) - internet ako zdroj informácií a zábavy. Detské webové stránky. Riziká a nebezpečenstvá na internete. Zásady správania sa v prostredí internetu. Mienkotvorná a bulvárna tlač, ich úloha a miesto v spoločnosti,
6. Vytvoriť jednoduchý multimedialny projekt (pozvánku, oznam, plagát, príbeh, reklamu)
7. Výskumy médií, aktuálna spotreba a vybavenosť domácností médiami a novými komunikačnými prostriedkami,

Ciele mediálnej výchovy na 2. stupni ZŠ

Na 2. stupni základnej školy je dôležité, aby sa žiaci na veku primeranej úrovni postupne dokázali orientovať v mediálnom svete a osvojili si stratégie bezpečného zaobchádzania s rôznymi druhmi médií. Dôraz sa kladie na rozvíjanie kritického myslenia; vhodnou metódou je

spoločné skúmanie, analyzovanie a samostatné premýšľanie, pričom sa vychádza z konkrétnej reality žiakov v triede.

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby (si) žiak:

- ✓ uvedomil význam a vplyv médií vo svojom živote a v spoločnosti,
- ✓ nadobudol základné technické zručnosti potrebné pre používanie médií a médiá využíval zmysluplne,
- ✓ pochopil a rozlíšil pozitíva a negatíva využívania, vplyvu médií a ich produktov,
- ✓ získal kritický odstup od mediálnych produktov a ich obsahov a rozpoznal mediálne spracovanú realitu,
- ✓ osvojil si zodpovedný prístup pri využívaní médií na komunikáciu a vytváranie vlastných mediálnych produktov.

Tematické okruhy

8. Svet médií - médiá v súčasnom svete (základné druhy médií a masmédií – ich funkcie)
9. Interpersonálne médiá - mobil, email, emotikon...)
10. Printové -tlačené médiá (redakcia, bulvár, periodická tlač- denníky ,týždenníky, mesačníky, nezávislý denník, titulok, povolanie novinár -žurnalista
11. Druhy, typy mediálnych produktov 1 - programové typy a žánre v televízii: spravodajské, publicistické, dramatické, zábavné a zábavno-hudobné, kultúrne, vzdelávacie, náboženské, športové, programy pre deti a mládež, televízne seriály
12. Mediálne presvedčanie - manipulácia - čo dokáže fotografia, prečo titulky klamú,, Etický kódex SSN,
13. Auditívne médiá - rozhlas (relácie pre deti a mládež), RTVS - verejnoprávne médium - spojenie typov médií, mediálny dom, komerčné médiá, hudobná produkcia, rozhlasová hra, rozhlasový športový komentátor, moderovaný blok, rozhovor/interview, rozhlasové stanice, živé vysielanie/on-line
14. Druhy, typy mediálnych produktov 2 - Reality šou, Soap-opery, telenovely. Film. Filmové žánre: hraný a dokumentárny film, akčné filmy, science-fiction, western, komédia. Internetové blogy , youtuberi a vlogeri.
15. Audiovizuálne médiá -televízia (najbližšie k divákovi), celoplošné, regionálne televízie, RTVS -verejnoprávne médium, dobré alebo zlé správy (analýza televízneho alebo rozhlasového spravodajstva), „paparazzi“ a právo na súkromie, školské televízne noviny, informácie -fakty, alebo fikcia? Ako ma televízia zabáva, fenomén násilia v televízii
16. Digitálne médiá -informačný boom, vyhľadávanie informácií, internet, počítačové hry, sťahovanie dát z internetu, kyberšikana, chat, www.kreativita
17. O reklame a etike v médiách -etické zásady novinárskej práce. Neetické prvky v programoch typu reality šou, zábavné a zábavnosúťažné relácie, relácie typu skrytá kamera. Ochrana a porušenie autorských práv na internete (kopírovanie CD,DVD...)
18. Tvorba mediálnych produktov - tvorba mediálnych produktov – scenára televíznej (rozhlasovej) relácie, filmu. Filmové a televízne profesie, profesia novinár, redaktor. Tvorba a distribúcia tlačených médií. Tvorba vlastného mediálneho produktu: triedneho, školského časopisu, reklamného plagátu...

Multikultúrna výchova (MUV)

Tradičná kultúrna rozmanitosť Slovenska sa prehľbuje vďaka otváraniu slovenskej spoločnosti s pomocou médií, vďaka voľnejšiemu pohybu osôb a rozvoju turistiky. Pomáha aj medzinárodná spolupráca, migrácia príslušníkov blízkych i vzdialenejších a doposiaľ nepoznaných kultúr. Pestrosť kultúr v rámci jednotného právneho systému je dôležité zachovať, aby sa prehľboval humanistický a tvorivý charakter kultúry Slovenskej republiky. Kultúrne prostredie Slovenska bolo a je často hlboko tolerantné voči príslušníkom iných kultúr, stále je však poznačené aj neznášanlivosťou.

Hlavné ciele prierezovej témy multikultúrna výchova pre primárne vzdelávanie:

- ✓ Viest' žiakov ku kultúrnemu sebauvedomeniu, k vnímaniu vlastných emocionálnych a sociálnych väzieb na kultúru blízkeho i vzdialenejšieho okolia.
- ✓ Podporovať ich sebavedomie a uplatnenie v skupine, motivovať k tvorivosti v interakcii s druhými ľuďmi, hlavne so slabšími a znevýhodnenými.
- ✓ Poskytovať dostatok podnetov pre zažitie mnohorakosti sveta. Podnecovať zvedavosť a záujem o okolie.
- ✓ Viest' žiakov k pochopeniu a rešpektovaniu faktu kultúrnej rozmanitosti.
- ✓ Podnecovať a rozvíjať u nich tolerantné postoje k nositeľom odlišných kultúr, ale súčasne zachovávať ich povedomie príslušnosti k vlastnej kultúre.
- ✓ Rozvíjať sebareflexiu, ktoré vo vyšších ročníkoch primárneho vzdelávania vedie k uvedomeniu si koreňov a premien vlastnej kultúrnej identity.
- ✓ Rozvíjať poznanie kultúr, s ktorými žiaci prichádzajú, alebo môžu v krátkodobom horizonte prísť do styku.
- ✓ Rozvíjať schopnosť riešiť konflikty pokojnou cestou, schopnosť komunikovať a spolupracovať s nositeľmi iných kultúr v bezpečnom prostredí.

Multikultúrna výchova v primárnom vzdelávaní rozvíja hlavne kultúrne kompetencie žiakov, osobné, sociálne a komunikačné kompetencie.

Hodnoty Ciele: prierezovej témy vychádzajú z neopakovateľnej hodnoty individuálneho ľudského života, z hodnoty komunity ako prirodzeného prostredia pre človeka, z rešpektu voči individuálnym potrebám človeka a z faktu rovnosti ľudí pred platnými zákonmi.

Metódy: Pre multikultúrnú výchovu sú vhodné hlavne zážitkové, skúsenostné metódy vyučovania, aby škola prehľbovala skúsenosti s kultúrnou rôznorodosťou. V primárnom vzdelávaní rozvíja multikultúrna výchova všeobecnú otvorenosť detí voči odlišnému vnímaniu sveta. Kládne aj základy pre budúce samostatné kritické myslenie žiakov.

Pri realizácii multikultúrnej výchovy je nevyhnutné rešpektovať lokálne podmienky a je vhodné spolupracovať s inými verejnými, štátnymi i mimovládnyimi organizáciami v regióne. Svoje ciele naplňa v celej spoločnosti, nielen v regiónoch, kde žijú menšiny. Výchovno-vzdelávacia činnosť školy v oblasti multikultúrnej výchovy je efektívna najmä vtedy, ak sa celé prostredie a atmosféra školy rozvíjajú ako systémy citlivé na kultúrne špecifiká.

Tematické okruhy

1. Základné kategórie
2. Kultúra
3. Spoločnosť

4. Etnikum
5. Národ
6. Občianstvo
7. Kultúrna rôznorodosť
8. Medzikultúrna komunikácia
9. Skupiny kultúr
10. Kultúrna tradícia
11. Kultúrna identita
12. Kultúrne vzory
13. Kultúrna integrácia
14. Celosvetová výmena (kultúrnych obsahov, znakov a artefaktov)
15. Kultúrna politika
16. Kultúra - subkultúra - osvojenie si kultúry (enkulturácia)
17. Kultúrna identita - spolužitie kultúr - prijatie kultúry (akulturácia)
18. Multikulturalizmus - kultúrny konflikt
19. Predsudok
20. Stereotyp
21. Rasizmus
22. Diskriminácia - rovnosť príležitostí

Regionálna výchova a ľudová kultúra (RLK)

Prierezová téma Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra úzko súvisí s prierezovou témou Multikultúrna výchova ale vo svojom obsahu sa ešte hlbšie zaoberá živým a hodnotným hmotným a nehmotným kultúrnym dedičstvom Slovenskej republiky.

Nakoľko sa vláda Slovenskej republiky zaviazala realizovať Odporúčania na ochranu tradičnej kultúry a folklóru a Generálnou konferenciou UNESCO bol schválený: Dohovor o ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva ako aj Dohovor o ochrane a podpore rozmanitosti kultúrnych prejavov, odporúčame uvedenú prierezovú tému nenásilnou formou začleniť vo vyučovaní do viacerých predmetov, prostredníctvom ich obsahov ale aj formou projektov, exkurzií a pod. Vhodnými sa javia najmä predmety výtvarná, hudobná, literárna a etická výchova, pracovné vyučovanie ale aj dejepis, prírodoveda, vlastiveda a geografia. V rámci školského vzdelávacieho programu môže byť obsah prierezovej témy zaradený do voliteľných vyučovacích predmetov, ako napr. regionálna výchova, regionálny dejepis, geografia, výtvarné spracovanie materiálu, zborový spev, detské hudobné divadlo, literárno-dramatické divadlo a i.

Cieľom zaradenia prierezovej témy do vyučovania je vytvárať u žiakov predpoklady na pestovanie a rozvíjanie citu ku krásam svojho regiónu, prírody, staviteľstva, ľudového umenia a spoznávanie kultúrneho dedičstva našich predkov.

Edukačná činnosť je zameraná na to aby žiaci v rámci regionálnej výchovy poznali históriu a kultúru vlastnej obce, mesta - na funkčné využívanie historických regionálnych ukážok: môj rodný kraj - kraj, kde žijem; škola a jej okolie; moja trieda; obec, v ktorej žijem; čo sa mi v našom kraji najviac páči; čím sa pýši naša obec (príbehy o rodákoch, pamätné miesta, sochy a i), história, (osídlenie), povesti, piesne, šport a kultúra, osobnosti, ale aj súčasnosť vo všetkých smeroch napr. ekonomika); jej flóru a faunu - význam ochrany prírody, lesa, vody, živočíchov - objavujeme Slovensko - objavovanie a spoznávanie prírodných krás a zaujímavostí Slovenska; povestami opradené pohoria - cestujeme po Slovensku - oboznámenie sa s časťami Slovenska formou výletu; povesti z veľkých a starých miest Slovenska; zvyky a tradície; ľudia v mojom okolí (aj o úcte k starším obyvateľom); pripomíname si našich predkov - vychádzať z rodinného prostredia t. j. téma - RODINA - rodostrom rodiny, tradičné jedlá; stretnutia s pamätníkmi (starými rodičmi, známymi) na besedy; rozhovory so žiakmi o minulosti ich regiónu a pod. Vedieť sa orientovať v turisticky a historicky atraktívnych miestach Slovenska.

Základom našej kultúrnej identity, ako aj zdrojom historického vedomia, patriotizmu a vzdelanosti, poznávania kultúrnej rozmanitosti, je tradičná ľudová kultúra - kultúra, ktorú vytvorili, ktorou žili a dodnes žijú najširšie vrstvy obyvateľstva - využitie danosti regiónu, návšteva ľudového majstra, dielne, výstavy - spoznávanie tradičných ľudových remesiel, ľudovumeleckých výrobkov regiónu, tradičné jedlá, vlastná tvorba (remeslá), spoznávanie staviteľských pamiatok v regióne, obci, poznatky využiť vo výtvarnom zobrazovaní; tvorba zbierky ľudovej hudobnej kultúry, jej prezentácia (piesne, zvyky regiónu, vlastná tvorba - spevník regiónu); poznávanie vyčítaniek, hádaniek, básní, ľudovej piesne, tanec, ľudové kroje (hudobný, pohybový, výtvarný prejav), príslovie, porekadiel, pranostiek, bájok, rozprávok: ľudových, autorských, povestí a pod. - skúmanie vlastnej kultúry, skúmať a objavovať vlastnú kultúru a spoznávať iné kultúry v oblasti ľudových tradícií.

Význam na kultivácii osobnosti žiaka má zaradenie prierezovej témy do estetickej výchovy a pri rozvíjaní talentu žiaka vo všetkých druhoch umenia vo voľnočasových aktivitách, ako napr. v základných umeleckých školách (vo všetkých jej odboroch), v centrách voľného času, tiež v zakladaní speváckych či tanečných súborov, divadielok a pod.

Týmito aktivitami pomôžeme pri vytváraní predpokladov u žiakov na pestovanie a rozvíjanie citu ku kráse k tradičnému ľudovému umeniu a uchovávaniu kultúrneho dedičstva našich predkov.

Navrhované tematické celky a témy, v rámci ktorých je možné rozvíjať prierezovú tému Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra v štátnom, ale aj školskom vzdelávacom programe

Pod regionálnou kultúrou rozumieme súhrn produktov (hmotných a nehmotných) ľudskej činnosti, ktoré sa viažu na konkrétnu obec alebo región. Regionálna kultúra zahŕňa v sebe lokálne a regionálne kultúrne dedičstvo, ako aj živé kultúrne prejavy fungujúce v každodennom živote, pri sviatkoch a slávnostiach. Regionálna kultúra nadväzuje na regionálne kultúrne tradície a pokladá ich za dôležitú súčasť historickej pamäte i za zdroj identity obce alebo regiónu.

Predložený materiál obsahuje tri tematické celky:

1. Môj rodný kraj

- 1.1. moja rodina,
- 1.2. škola, okolie školy,
- 1.3. obec, mesto, v ktorom žijem (poloha, história a súčasnosť),
- 1.4. rozprávky, príbehy, legendy spojené s históriou obce, mesta,
- 1.5. tradičné regionálne zvyky, obyčaje,
- 1.6. kultúrne pamätihodnosti, monumenty obce, mesta,
- 1.7. regionálne múzea, prírodovedné múzeá, galérie, skanzeny,
- 1.8. významné osobnosti regiónu,
- 1.9. prírodné krásy regiónu,
- 1.10. náučné chodníky v regióne,
- 1.11. chránené rastliny a živočíchy na území regiónu,
- 1.12. minerály, skameneliny, jaskyne na území regiónu,
- 1.13. tradičné produkty a zamestnania v regióne,
- 1.14. umelecké produkty, tradičné ľudovomelecké remeslá regiónu,
- 1.15. miestne a regionálne jazyky.

2. Objavujeme Slovensko

- 2.1. spoznávanie regionálnej kultúry a najtypickejších prejavov kultúr iných regiónov Slovenska v oblasti ľudových tradícií,
- 2.2. spoznávanie základných znakov ľudovej kultúry národností žijúcich na Slovensku,
- 2.3. výber z historických, kultúrnych pamätihodností Slovenska (hrady, zámky, architektúra,
- 2.4. flóra a fauna na Slovensku,
- 2.5. chránené územia na Slovensku,
- 2.6. ľudové piesne a tance, dramatické a výtvarné umenie, tradičné ľudovomelecké remeslá z regiónov Slovenska,
- 2.7. geografické zvláštnosti Slovenska, geografické a prírodné monumenty, jaskyne a i.,

2.8. významné osobnosti rôznych oblastí kultúry a histórie Slovenska.

3. Tradičná ľudová kultúra.

3.1. Tradičná hmotná kultúra:

3.2. ľudové stavitel'stvo,

3.3. domáce a tradičné remeselné výrobky,

3.4. tradičné remeslá (ich história),

3.5. produkcia potravín a strava,

3.6. odev (kroje na dedine),

3.7. výtvarné umenie a i.,

3.8. Tradičná nehmotná kultúra:

3.9. ústne tradície a prejavy vrátane jazyka (ľudová slovesnosť, nárečia),

3.10. interpretačné umenie (ľudové hudba, piesne, tance, hry),

3.11. spoločenské praktiky, zvyky,

3.12. rituály a slávnostné udalosti,

3.13. tradície spojené s náboženskými sviatkami (napr. vianočné, veľkonočné a i.),

3.14. zvyky a obyčaje súvisiace s prírodou a vesmírom,

3.15. folklórne tradície (prejavy tradičnej ľudovej kultúry: ústne, herné, dramatické, spevné, tanečné a hudobné).

Tradičnú ľudovú kultúru vnímame ako formy kultúrneho prejavu podporujúcu zachovanie kultúrnej identity. Kultúrnu identitu chápeme ako súhrn postojov, návykov, tradícií, hodnôt, interpretácií a sebainterpretácií, spôsobov myslenia, cítenia a konania (vzorcov správania), ktoré charakterizujú organizovanú skupinu ľudí, jej kolektívnym, spoločným výtvorom.

Tradičná ľudová kultúra je súhrn hmotných a nehmotných produktov ľudskej činnosti, vytvorených v tradičných spoločnostiach. Prenášala sa z generácie na generáciu ústnym podaním, napodobňovaním a v podstatne menšej miere písomnou formou.

Tradičná ľudová kultúra ako ucelený a živý systém zanikala postupne s modernizáciou spoločnosti, jej javy sa stali zdrojom kultúrnej a spoločenskej identity, zdrojom historického vedomia, patriotizmu a vzdelanosti, poznávania kultúrnej rozmanitosti, nástrojom tolerancie, občianskej súdržnosti a porozumenia medzi národmi. Je súčasťou materiálneho a duchovného bohatstva Slovenskej republiky. Uchováva sa ako prejav lokálneho, regionálneho alebo kultúrneho dedičstva Slovenska.

Dopravná výchova - výchova k bezpečnosti v cestnej premávke DVA

Zámerom Dopravnej výchovy - výchovy k bezpečnosti v cestnej premávke je pripraviť žiakov na bezpečný pohyb v cestnej premávke - ako chodcov alebo cyklistov. Výučba sa uskutočňuje najmä v rámci predmetov prvouka a vlastiveda, v objekte školy, na detskom dopravnom ihrisku alebo v bezpečných priestoroch v okolí školy.

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby žiak:

- ✓ pochopil funkcie dopravy ako riadeného systému vymedzeného všeobecne záväznými právnymi predpismi na veku primeranej úrovni;
- ✓ osvojil si zásady, nadobudol spôsobilosti a praktické zručnosti bezpečného pohybu v cestnej premávke (chôdza, jazda na bicykli...);
- ✓ pochopil význam technického stavu a údržby vozidiel pre bezpečnú jazdu v cestnej premávke a prakticky zvládol základné úlohy údržby bicykla;
- ✓ uvedomil si význam technických podmienok dopravy a zariadení ovplyvňujúcich bezpečnosť cestnej premávky.

Profil absolventa primárneho vzdelávania:

- ✓ žiak ovláda pravidlá cestnej premávky pre chodcov a cyklistov,
- ✓ pozná základné vybavenie dopravných prostriedkov
- ✓ má primerané vedomosti o poskytovaní prvej pomoci pri nehodách v cestnej premávke
- ✓ vie sa bezpečne pohybovať v cestnej premávke
- ✓ dokáže odhadnúť mieru bezpečného správania sa v cestnej premávke

Charakteristika predmetu:

Akýkoľvek druh pohybu v cestnej premávke je nemysliteľný bez poznania a rešpektovania pravidiel cestnej premávky, platných všeobecne záväzných právnych predpisov pre túto oblasť, učebný predmet a nepriamo celá vzdelávacia sústava pripravuje ľudí na život v premávke na pozemných komunikáciách.

Základné vedomosti, zručnosti a návyky zamerané na bezpečné správanie sa v rôznych dopravných situáciách získavajú deti najmä prostredníctvom školy.

Učivo predmetu Dopravná výchova je povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov základných škôl. Cieľavedome pôsobí na mravné, intelektuálne, fyzické a psychické vlastnosti žiakov. Úlohou je pripraviť deti na samostatný pohyb v cestnej premávke - ako chodcov alebo cyklistov. Realizácia - v objekte školy, na detských dopravných ihriskách alebo v bezpečných priestoroch v okolí školy.

Ciele dopravnej výchovy:

Ciele dopravnej výchovy na ZŠ sú zamerané na tri oblasti osobnosti žiaka, na oblasť kognitívnu, afektívnu a psychomotorickú.

- a. chápať dopravu ako riadený systém vymedzený všeobecne záväznými právnymi predpismi,
- b. vytvárať mravné vedomie a správanie sa v zmysle morálnej a právnej zodpovednosti pri chôdzi a jazde v cestnej premávke,
- c. osvojiť si zásady bezpečného správania sa v cestnej premávke ako chodec, cyklista, cestujúci (spolujazdec),
- d. naučiť deti pozorovať svoje okolie, vyhodnocovať situáciu z hľadiska bezpečnosti a aplikovať návyky bezpečného správania sa v cestnej premávke v praktickom živote,
- e. zvládnuť techniku chôdze a jazdy na bicykli,
- f. zvládnuť základné taktické prvky chôdze a jazdy v cestnej premávke,

- g. pochopiť funkcie dopravy ako riadeného systému vymedzeného všeobecne záväznými právnymi predpismi,
- h. sformovať si mravné vedomie a správanie sa v zmysle morálnej a právnej zodpovednosti pri chôdzi a jazde v cestnej premávke,
- i. uplatňovať zásady bezpečného správania sa v cestnej premávke podľa všeobecne záväzných právnych predpisov, a to ako chodec, korčuliar, cyklista, cestujúci (spolujazdec) a pod.,
- j. pozorovať svoje okolie, vyhodnocovať situáciu z hľadiska bezpečnosti a aplikovať návyky bezpečného správania sa v cestnej premávke v praktickom živote,
- k. schopnosť zvládnuť techniku chôdze a jazdy na bicykli,
- l. schopnosť zvládnuť základné taktické prvky chôdze a jazdy v cestnej premávke,
- m. pochopiť význam technického stavu a údržby vozidiel pre bezpečnú jazdu v cestnej premávke a prakticky zvládnuť základné úlohy údržby bicykla,
- n. uvedomiť si význam technických podmienok dopravy a zariadení ovplyvňujúcich bezpečnosť cestnej premávky
- o. simulovaním rôznych dopravných situácií osvojovať zásady bezpečného správania v cestnej premávke
- p. pochopiť význam technického stavu a údržby vozidiel pre bezpečnú jazdu v cestnej premávke a prakticky zvládnuť základné úlohy údržby bicykla,
- q. uvedomiť si význam technických podmienok dopravy a zariadení ovplyvňujúcich bezpečnosť cestnej premávky,
- r. pochopiť význam komunikácie a kooperácie medzi účastníkmi cestnej premávky, naučiť sa predvída potenciálne riziká vyplývajúce z povahy vozovky, dopravnej situácie a správania sa iných účastníkov cestnej premávky, učiť sa predvídať a reagovať na chyby druhých,
- s. pochopiť význam a úlohy policajtov pre bezpečnú a plynulú premávku na cestách,
- t. osvojiť si zásady, ale aj zručnosti a návyky súvisiace s poskytovaním prvej pomoci zranenej osobe pri dopravnej nehode,
- u. osvojiť si základné zručnosti a zásady správania sa pri dopravnej nehode.

Témy, tematické celky:

- ✓ od 6 do 9 rokov: problematika chodca, problematika cyklistu začiatočníka (1. - 3. ročník základnej školy),
- ✓ 10 rokov: problematika cyklistu, taktika, hodnoty a postoje účastníka cestnej premávky – (4. ročník základnej školy),
- ✓ od 11 do 15 rokov: problematika cyklistu, taktika bezpečného správania a jednania, podmienky premávky na cestách, technické podmienky premávky vozidiel a hodnoty a postoje účastníka cestnej premávky,

Kompetencie:

- ✓ Poznať dopravné značky a riadiť sa podľa nich.
- ✓ Bezpečne chodiť po chodníku a po ceste.
- ✓ Brať ohľad na ostatných účastníkov cestnej premávky.
- ✓ Kultúrne sa správať na cestách a v dopravných prostriedkoch.
- ✓ Zavolať alebo poskytnúť pomoc pri dopravnej nehode.

- ✓ Schopnosť pozorovať svoje okolie a vyhodnocovať ho z hľadiska bezpečnosti.
- ✓ Ovládať bezpečnú jazdu na bicykli.

Výsledkom výchovy a vzdelávania v oblasti bezpečnosti v cestnej premávke je osvojenie si poznatkov a pravidiel cestnej premávky aj nadobudnutie konkrétnych zručností, ale aj návodov na riešenie určitých dopravných situácií.

Realizácia v našej škole:

Dopravná výchova sa realizuje v dvojdnových blokoch.

- ✓ Prvý deň: - teoretická príprava
- ✓ Druhý deň: - praktické overenie si nadobudnutých vedomostí v teoretickej príprave

Okrem toho sa dopravná výchova využíva pri vyučovaní ako medzi predmetový vzťah

Chodec – 1. ročník:

1. Teoretické znalosti pravidiel cestnej premávky:
  - 1.1. Chôdza po chodníku
  - 1.2. Prechádzanie cez cestu a križovatku
  - 1.3. Pohyb na bicykli
2. Dopravné značky a zariadenia:
  - 2.1. Výstražné: Pozor deti.
  - 2.2. Zákazové: Zákaz vstupu chodcov.
  - 2.3. Príkazové: Cestička pre chodcov, Iný príkaz (s nápisom na značke Prejdi na druhú stranu a podobne).
  - 2.4. Informatívne: Hlavná cesta, Priechod pre chodcov, označenie zastávky verejnej hromadnej dopravy – električky, autobusu, trolejbusu, Obytná zóna, Koniec obytnej zóny, Parkovisko.
  - 2.5. Priečne čiary: Priechod pre chodcov.
  - 2.6. Svetelné signály: „Stoj“, „Voľno“, zelená, žltá, červená.
3. Praktické cvičenia:
  - 3.1. Chôdza po pravej strane chodníka, stretávanie sa chodcov, obchádzanie pomaly idúcich chodcov alebo prekážky, prechádzanie cez cestu neriadenú i riadenú svetelnou signalizáciou.
4. Taktika bezpečného správania a jednania pri chôdzi:
  - 4.1. Určenie a vyhľadanie najbezpečnejšej trasy na dosiahnutie nejakého cieľa v okolí školy alebo v meste.
  - 4.2. Návik „účasti v cestnej premávke“ len v sprievode dospelých alebo v skupinách.

Chodec – 2. ročník

5. Teoretické znalosti pravidiel cestnej premávky:
  - 5.1. prechádzanie cez cestu
  - 5.2. svetelné signály
  - 5.3. vyznačený priechod pre chodcov, križovatky
  - 5.4. nebezpečenstvo pohybu na parkovisku
  - 5.5. riadenie cestnej premávky pokynmi
  - 5.6. význam svetelných signálov a pokynov policajtov
  - 5.7. prednosť vozidiel s právom prednostnej jazdy

- 5.8. chôdza po ceste (v prípade, ak nie je popri ceste chodník)
- 5.9. pravidlá pohybu pri presune skupiny v organizovanom tvare
- 5.10. možné riziká pohybu na okraji cesty
- 5.11. neodkladné opustenie cesty v prípade nebezpečenstva
- 5.12. sústavné sledovanie premávky
- 5.13. bezpečné oblečenie na ceste
- 5.14. nácvik prechádzania cez cestu pomedzi zaparkované vozidlá
- 5.15. cestovanie verejnými dopravnými prostriedkami – pravidlá správania
- 5.16. pohyb na bicykli
- 6. Dopravné značky a zariadenia:
  - 6.1. Výstražné: Križovatka.
  - 6.2. Zákazové: Zákaz vjazdu všetkých vozidiel (v oboch smeroch), Zákaz vjazdu bicyklov.
  - 6.3. Príkazové: Daj prednosť v jazde! Cestička pre cyklistov, Cestička pre chodcov a cyklistov.
  - 6.4. Informatívne: Podchod alebo nadchod, Pešia zóna, Koniec pešej zóny, Priechod pre cyklistov, Koniec hlavnej cesty, Nemocnica.
  - 6.5. Dodatočné tabuľky: Tvar križovatky.
  - 6.6. Priečne čiary: Priechod pre cyklistov.
- 7. Praktické cvičenia:
  - 7.1. Chôdza po ľavom okraji cesty, po krajnici, predchádzanie.
  - 7.2. Prechádzanie vozovky v rôznych situáciách (nácvik základných úkonov, t. j. zastavenie, rozhliadnutie) a na rôznych miestach (i v miestach so zakrytým výhľadom).
- 8. Taktika bezpečného správania a jednaní pri chôdzi:
  - 8.1. Vedieť zvoliť bezpečné miesto pre predchádzanie, odhadnúť rýchlosť a vzdialenosť prichádzajúceho vozidla, dodržiavať zásadu vždy pred vstupom na vozovku sa zastaviť, rozhliadnuť sa a dať najavo zámer prejsť cez cestu, vstup na vozovku až po zastavení vozidla.
- 9. Podmienky premávky na cestách:
  - 9.1. Časti cesty (v meste - ulice): vozovka, krajnica, chodník, obrubník, nástupný ostrovček. Značenie nebezpečných miest dopravnými značkami.
  - 9.2. Poznajú nebezpečné miesta na ceste.

Chodec – 3. ročník

- 10. Teoretické znalosti pravidiel cestnej premávky:
  - 10.1. cestovanie hromadnou a individuálnou dopravou
  - 10.2. správanie sa pri jazde individuálnou dopravou (automobilom)
  - 10.3. bezpečné miesta pre hry
  - 10.4. Železničné prejazdy
  - 10.5. Pohyb na bicykli, skateboarde, kolieskových korčuliach,
  - 10.6. Základná bezpečnostná výbava na bicykli, skateboarde a korčuliach (prilba, chrániče, rukavice).
  - 10.7. Základné poznatky o správaní pri dopravnej nehode (privolanie pomoci).
- 11. Dopravné značky a zariadenia:

- 11.1. Výstražné: Pozor, priechod pre chodcov; Pozor, chodci; Pozor, cyklisti; Križovatka s vedľajšou cestou; Železničné priecestie bez závor.
- 11.2. Zákazové: Zákaz vjazdu všetkých vozidiel.
- 11.3. Príkazové: Stoj, daj prednosť v jazde! Daj prednosť v jazde električke!
- 11.4. Informatívne: Jednosmerná premávka, Prvá pomoc, Telefón, Diaľnica, Cesta pre motorové vozidlá.
- 11.5. Priečne a pozdĺžne čiary: Priečna súvislá čiara,
- 11.6. Priečna súvislá čiara s nápisom STOP.
- 11.7. Svetelné signály: Signál pre cyklistov so znamením „Stoj“ (červené svetlo), „Pozor“ (oranžové svetlo), „Voľno“ (zelené svetlo).
- 12. Praktické cvičenia:
  - 12.1. Chôdza s bremenom, s vozíkom (do 60 cm šírky).
  - 12.2. Pozorovanie umiestnenia dopravných značiek v rôznych situáciách.
  - 12.3. Používanie zmyslových orgánov (oči, uši) v cestnej premávke.
- 13. Taktika bezpečného správania a jednania pri chôdzi:
  - 13.1. Správne reagovať na znamenia, ktoré vodiči dávajú (trúbenie, smerové svetlá, brzdivé svetlá), vedieť predvídať zámer vodiča automobilu - poznať, kedy mieni odbočovať, kedy brzdí, zastavuje.
  - 13.2. Význam pestrých farieb v cestnej premávke, nosiť pestré oblečenie a doplnky, význam odraziak.
- 14. Technické podmienky premávky vozidiel:
  - 14.1. Význam a funkcia niektorých súčastí vozidiel (všeobecne): osvetlenie, smerové svetlá, brzdivé svetlá, spätné svetlá, "hmlovky" (funkčnosť, čistota, pravidelná kontrola), zaistenie viditeľnosti zo všetkých strán vozidla (spätné zrkadielka), zádržné systémy (samonavíjacie bezpečnostné pásy - povinnosť pripútať sa, detské sedačky, podušky), čistota skiel, voda v ostrekovači.

Cyklista – 4. ročník

- 14. Teoretické znalosti pravidiel cestnej premávky:
  - 14.1. základné podmienky a pravidlá pre samostatnú jazdu na bicykli v cestnej premávke
  - 14.2. jazda na bicykli v obytnej zóne
  - 14.3. pohyb cyklistu po chodníku (chôdza vedľa bicykla)
  - 14.4. križovatky
  - 14.5. železničné priecestie
  - 14.6. bezpečnosť v tuneli
  - 14.7. dopravné nehody - základné povinnosti účastníka dopravnej nehody
- 15. Dopravné značky a zariadenia:
  - 15.1. Výstražné: Výstražný kríž pre železničné priecestie (jednokolaťové, viackolaťové); Návesná tabuľa (pred železničným priecestím).
  - 15.2. Zákazové: Zákaz odbočovania vpravo, Zákaz odbočovania vľavo, Zákaz predchádzania, Koniec zákazu predchádzania, Zákaz státia, Zákaz zastavenia.
  - 15.3. Príkazové: Príkázaný smer jazdy.
  - 15.4. Informatívne: Slepá ulica, Tunel, Hranica kraja, Zvýšenie počtu jazdných pruhov.
  - 15.5. Dodatočné tabuľky: Počet, Vzdialenosť.

- 15.6.Šípky: Cyklistická smerová šípka, Smerové šípky, Predbežné šípky.
- 15.7.Svetelné signály: Signál žltého svetla v tvare chodca, Signál pre opustenie križovatky, Signál pre zakázaný vjazd vozidiel do jazdného pruhu.
16. Praktické cvičenia:
- 16.1.Priama jazda, zastavenie a zosadnutie z bicykla, jazda v oblúku, riadenie jednou rukou (ohliadnutie), pomalá jazda (držanie rovnováhy), predvedenie jednoduchej jazdy zručnosti.
- 16.2.Vychádzanie od okraja vozovky (resp. Vjazd na vozovku), jazda pri pravom okraji vozovky, zastavenie, obchádzanie, obchádzanie prekážky, predchádzanie.
- 16.3.Odbočovanie vpravo, odbočovanie vľavo, radenie pred križovatkou s vyznačenými jazdnými pruhmi i bez nich.
- 16.4.Prechádzanie križovatiek, okamžité riešenia jednoduchých situácií (2 - 3 aktéri), jazda križovatkou priamo, odbočovanie; prechádzanie križovatiek s riadenou premávkou.
- 16.5.Nácvik znamenia rukou pri odbočovaní - osobitne nácvik pri odbočovaní vľavo.
- 16.6.Nácvik radenia motorových vozidiel a bicyklov na križovatke v simulovaných podmienkach.
- 16.7.„Slepý uhol“ vodičov najmä veľkých motorových vozidiel
- 16.8.Nácvik jazdy za zníženej viditeľnosti - význam oblečenia a osvetlenia.
- 16.9.Simulácia dopravnej nehody - opatrenia na mieste nehody, zistenie príčiny nehody a vinníka, poskytnutie prvej pomoci.
- 16.10. Pozorovanie situácií v cestnej premávke
17. Podmienky premávky na cestách:
- 17.1.Druhy povrchu cesty - asfaltový, betónový, dlažobné kocky, štrk a i.
- 17.2.Vplyv počasia na bezpečnosť jazdy - jazda za zníženej viditeľnosti, stav vozovky (blato, kaluž, spadnuté lístie, piesok, na začiatku dažďa - možnosť šmyku, opatrné brzdenie).
18. Technické podmienky premávky vozidiel:
- 18.1.Bicykel - povinné vybavenie bicykla
- 18.2.Základná pravidelná údržba

Ochrana života a zdravia (OZO)

Zámerom prierezovej témy Ochrana života a zdravia je viesť žiakov k ochrane svojho zdravia a života, tiež zdravia a života iných ľudí prostredníctvom teoretických a praktických poznatkov, zručností v sebaochrane, poskytovania pomoci iným v prípade ohrozenia zdravia a života. Na veku primeranej úrovni integruje postoje, vedomosti a zručnosti žiakov zamerané na zdravý životný štýl a ochranu života a zdravia v mimoriadnych a nepredvídateľných situáciách.

Na 1. stupni sa realizuje prostredníctvom vyučovacích predmetov telesná a športová výchova, prvouka, prírodoveda, vlastiveda, výtvarná výchova, ako aj samostatných organizačných foriem vyučovania - didaktických hier. Didaktické hry, ktoré sa uskutočňujú v každom ročníku 1. stupňa raz ročne v trvaní 4 hodín, slúžia na praktické osvojenie si učiva.

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby žiak:

- ✓ rozpoznal nebezpečné situácie ohrozujúce život a zdravie
- ✓ osvojil si praktické zručnosti v sebaochrane
- ✓ pochopil dôležitosť poskytnutia pomoci iným v prípade ohrozenia zdravia a života
- ✓ vedel vhodne zareagovať v prípade potreby poskytnutia prvej pomoci
- ✓ osvojil si základné činnosti súvisiace s pohybom a pobytom v prírode
- ✓ rozvíjal svoju telesnú zdatnosť a pohybovú výkonnosť v prírodných podmienkach